

Warszawa, dnia 22 lutego 2022 roku

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

**dotyczące dopuszczalności posłużenia się przez aplikanta radcowskiego w opisie firmy
wskazanej m.in. w CEIDG „aplikant radcowski [imię nazwisko]” lub „aplikant
radcowski [imię nazwisko] doradztwo prawne”**

I. Przedmiot sprawy

W lutym 2022 roku do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została prośba aplikanta radcowskiego o wydanie stanowiska w sprawie dotyczącej dopuszczalności posłużenia się przez aplikanta radcowskiego w opisie firmy wskazanej m.in. w CEIDG „aplikant radcowski [imię nazwisko]" tudzież „Aplikant radcowski [imię nazwisko] doradztwo prawne”. Aplikant radcowski wskazał, że planuje założenie jednoosobowej działalności gospodarczej oraz obecnie jest aplikantem radcowskim OIRP w Warszawie a pytanie ma charakter teoretyczny i brzmi: czy jako aplikant radcowski I roku prowadząc działalność gospodarczą pod firmą „aplikant radcowski [imię nazwisko]” tudzież „aplikant radcowski imię nazwisko doradztwo prawne” (wersja robocza) aplikant nie naruszy, m.in. powszechnie obowiązującego prawa, czy też zasad etyki radcy prawnego. Pytający wyraził obawy o możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej w przyszłości. Wskazuje, że nie ulega wątpliwości, że tytuł aplikanta radcowskiego nie jest tytułem zawodowym, ale zdawać by się mogło, że nie stoi to na przeszkodzie wykorzystaniu takiej frazy w formie dodatku do imienia i nazwiska.

Komisja, zgodnie z zakresem jej działania, udziela opinii, wyjaśnień i interpretacji w sprawach związanych z wykonywaniem zawodu radcy prawnego na pytania zadane przez grono osób wskazanych w uchwale nr 21/XI/2020 KRRP z dnia 5 grudnia 2020r. w sprawie

powołania i zakresu działania komisji stałych KRRP XI kadencji¹. Grono osób uprawnionych do skierowania pytania do Komisji nie obejmuje aplikanta radcowskiego, mimo tego Komisja postanowiła o przedstawieniu stanowiska w skierowanej do niej sprawie.

II. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2020r. poz. 75 z późn. zm., dalej „u.r.p.”);
- 2) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, dalej „KERP”;
- 3) Regulamin odbywania aplikacji radcowskiej – Uchwała Nr 90/VII/2009 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 17 października 2009 r. z późn.zm dalej „Regulamin odbywania aplikacji radcowskiej”.
- 4) Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 162) dalej „Prawo przedsiębiorców” lub „p.p.”;

oraz wykorzystano następujące materiały:

- 1) T. Scheffler (red.), Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, Warszawa 2018;
- 2) Orzeczenia wskazane w przypisach.

III. Analiza zagadnienia

3.1. Okres aplikacji oraz posiadania przez aplikującego prawnika statusu aplikanta w czasie jej trwania (także po jej zakończeniu dla celów i w zakresie wskazanym w art. 37 i art. 37¹ u.r.p.), jest środkiem służącym do celu w postaci możliwości przystąpienia do egzaminu

¹ Zob. <https://kirp.pl/wp-content/uploads/2020/12/u-dzialania-komisji.pdf>

radcowskiego i po jego zdaniu, ubiegania się o wpis na listę radców prawnych, zaś po wpisie i złożeniu ślubowania, wykonywania zawodu radcy prawnego.

3.2 Uzyskanie przez prawnika statusu aplikanta radcowskiego skutkuje przynależnością do samorządu radców prawnych (art. 40 u.r.p.) i podleganiem przepisom ustawy o radcach prawnych.

3.3. Celem aplikacji radcowskiej jest przygotowanie aplikanta do należytego i samodzielnego wykonywania zawodu radcy prawnego, w szczególności wykształcenie umiejętności z zakresu zastępstwa procesowego, sporządzania pism, umów i opinii prawnych oraz przyswojenie zasad wykonywania zawodu (art. 32 ust. 1 u.r.p.). Wyliczenie celów, które ma realizować przygotowanie aplikanta do zawodu radcy prawnego jest wyłącznie przykładowe. Daje się zauważyć, że pozostaje w korelacji z przepisem art. 6 u.r.p., który także tylko przykładowo wylicza czynności zawodowe wykonywane przez radcę prawnego w ramach świadczenia pomocy prawnej, która określa rodzaj podejmowanego przez radcę prawnego „zobowiązania” polegającego na świadczeniu pomocy oraz przedmiotowy zakres odnoszący się do obszaru prawa. Świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego polega w szczególności na udzielaniu porad i konsultacji prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy. Zasadnicza różnica polega na tym, że radca prawny świadczy pomoc prawną klientom, natomiast aplikant radcowski w ramach odbywanej aplikacji radcowskiej powinien dokonywać wskazanych czynności w ramach kształcenia, którego celem jest przygotowanie go do wykonywania zawodu radcy prawnego w przyszłości.

3.4. Aplikant radcowski odbywa aplikację radcowską pod kierunkiem patrona wyznaczonego przez radę okręgowej izby radców prawnych, a zadaniem patrona jest przygotowanie aplikanta radcowskiego do wykonywania zawodu radcy prawnego (art. 38 ust. 4 i 5 u.r.p.). Liczne obowiązki patrona wobec aplikanta radcowskiego doprecyzowujące termin „pod kierunkiem patrona” wskazuje Regulamin odbywania aplikacji radcowskiej (§ 13)².

² Patron powinien nadzorować wykonywanie przez aplikanta radcowskiego pracy lub odbywanie praktyki w kancelarii lub jednostce organizacyjnej, w której patron wykonuje zawód lub odbywać z aplikantem spotkania co najmniej 2 razy w miesiącu. Powinien ponadto praktycznie zaznajamiać aplikanta z zasadami wykonywania zawodu radcy prawnego i czynnościami wchodzącymi w jego zakres oraz umożliwiać aplikantowi uczestnictwo w rozprawie sądowej z udziałem i pod kierunkiem patrona lub innego wskazanego radcy prawnego lub adwokata, kształtować u aplikanta postawę zgodną z zasadami zawartymi w KERP². Nadto powinien organizować czynności zlecane aplikantowi, w sposób który nie uniemożliwia aplikantowi udziału w zajęciach aplikantów, omawiać z

Obowiązkiem aplikanta jest uczestniczenie w przewidzianych programem zajęciach teoretycznych i praktycznych, samodzielne pogłębianie wiedzy prawniczej i praktycznych umiejętności zawodowych, przestrzeganie dyscypliny szkolenia i pracy, przystąpienie do egzaminu radcowskiego w wyznaczonym terminie (art. 35 u.r.p.).

3.5. Przepis art. 33 ust. 5 u.r.p. odsyła do odpowiedniego stosowania wobec aplikantów radcowskich przepisów ustawy o radcach prawnych przy czym pomija przepisy dotyczące uprawnienia do świadczenia pomocy prawnej (art. 4), zakresu tej pomocy (art. 6), o samodzielności radcy prawnego (art. 9), niezwiązania poleceniem co do treści opinii prawnej (art. 13) oraz o samodzielnego prowadzeniu spraw przed organami orzekającymi (art. 14). *Prima facie* istnieje wyraźna różnica pomiędzy zakresem czynności, które może wykonywać aplikant radcowski, a zakresem czynności, które są przypisane wyłącznie radcy prawnemu, działającemu już w pełni samodzielnie ze wszelkimi tego konsekwencjami.

3.6. Czynności podejmowane przez aplikanta w ramach nauki zawodu wprawdzie mogą wykazywać pewną zbieżność z czynnościami podejmowanymi przez radcę prawnego, ale dotyczy to tylko technicznej strony czynności podejmowanych przez aplikanta radcowskiego. Merytorycznie, wszystkie czynności wykonywane przez aplikanta radcowskiego w ramach aplikacji radcowskiej odbywanej pod kierownictwem patrona tworzą materiał pomocniczy dla świadczenia pomocy prawnej przez inne osoby - radców prawnych, nie mogą stanowić czynności mieszczących się w pojęciu pomocy prawnej świadczonej przez radcę prawnego³. Podlegając ustawie o radcach prawnych, aplikant radcowski w toku odbywania aplikacji nie świadczy pomocy prawnej dla klientów, a odbiorcą wszystkich czynności, które podejmuje, szkoląc się do zawodu radcy prawnego pod kierunkiem patrona, nie są klienci lecz podmiot, w którym odbywa się praktyczne szkolenie aplikacyjne. W uzupełnieniu dodać należy, że oprócz obowiązku odbywania aplikacji radcowskiej pod kierunkiem patrona, zgodnie z przepisem art. 32 ust. 3 u.r.p. aplikację odbywa się w kancelarii radcy prawnego, w spółce radców prawnych lub radców prawnych i adwokatów, lub w jednostkach organizacyjnych. Cechą charakterystyczną stosunku aplikacji jest bezpośrednie kierowanie jej przebiegiem przez patrona (np. wydawanie poleceń, udzielanie rad i wskazówek metodologicznych bądź

aplikantem zasady występujące w stosunkach z klientami, omawiać z aplikantem zasady występowania przed sądami, organami administracji publicznej oraz innymi jednostkami organizacyjnymi.

³ Tak SN - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych, w wyroku z dnia 12 lutego 2013 r., sygn. akt II UK 184/12, OSNP 2013/23-24/284, Legalis

praktycznych) oraz czuwanie nad prawidłowym przebiegiem szkolenia. Aplikant radcowski pozostaje w korporacyjnym stosunku szkolenia zawodowego⁴. W ramach szkolenia aplikant wykonuje czynności pod nadzorem patrona.⁵ Aplikant nie może być samodzielnym pełnomocnikiem procesowym. Na podstawie przepisu art. 35¹ u.r.p. aplikant radcowski może po 6 miesiącach aplikacji, zastępować radcę prawnego przed wybranymi sądami, na podstawie i w ramach upoważnienia udzielonego aplikantowi przez radcę prawnego. Zastępstwo to nie jest substytucją w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Podobnie jak kształcenie w innych aspektach przygotowujących aplikanta do wykonywania zawodu radcy prawnego, tak też ustawa o radcach prawnych umożliwiając zastępstwo powierzane aplikantom, najczęściej przez patrona, kształtuje instytucję o charakterze czysto korporacyjnym, mającą na celu przede wszystkim funkcje edukacyjne, polegające na kształceniu i doskonaleniu zawodowym.⁶

3.7. Status aplikanta określa jego pozycję podmiotową, w zakresie wychodzącym poza przedmiotowo pojmowaną aplikację radcowską – jako szkolenia mającego na celu przygotowanie osób posiadających status aplikanta radcowskiego do wykonywania zawodu radcy prawnego – w relacji zewnętrznej, tj. poza obszar aplikacji radcowskiej w jednym przypadku, w którym łączy się z prawem aplikanta do występowania przed sądami. Jednakże i w tym zakresie jako zastępca radcy prawnego.

3.8. Do aplikanta radcowskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. 3-5 u.r.p. dotyczące nieograniczonego w czasie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, art. 11 u.r.p. dotyczący wolności słowa i skutków jego nadużycia, art. 12 u.r.p. dotyczący ochrony prawnej w związku z wykonywaniem czynności zawodowych. Pozostaje to w korelacji z celem aplikacji i sposobem jego realizacji. W przypadku tajemnicy zawodowej radcy prawnego, jej odpowiednie zastosowanie do aplikanta radcowskiego stanowi konieczny element ochrony klienta. W pozostałych przypadkach łączy się z możliwością prowadzenia należytego szkolenia praktycznego pod kierunkiem patrona. Jeżeli bowiem aplikant radcowski ma kształtować

⁴ Tak TK w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 lutego 2004 r. sygn. akt P 21/02.

⁵ Por. T. Scheffler (red.), Ustawa o radcach prawnych. Komentarz, Warszawa 2018, Legalis, kom. do art. 32, uw. 2.

⁶ Zob. Sąd Najwyższy - Izba Cywilna, w uzasadnieniu uchwały z dnia 28 czerwca 2006 r., sygn. akt III CZP 27/06; Sąd Apelacyjny w Szczecinie - I Wydział Cywilny, w uzasadnieniu wyroku z dnia 31 października 2012 r., I ACa 579/12.

umiejętność zawodu radcy prawnego w przyszłości, to przy wykonywaniu tych czynności powinien korzystać z wolności słowa i pisma w granicach określonych przepisami prawa i rzeczową potrzebą. Równocześnie jednak wykonując czynności z zakresu świadczenia pomocy prawnej pod kierunkiem patrona, zobowiązany jest zachować w tajemnicy wszystko czego się w związku z tym dowiedział. Aplikanci radcowscy przynależą do samorządu radców prawnych (art. 40 u.r.pr.), na podstawie przepisu art. 64 u.r.p. podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych. Z postanowienia art. 1 KERP wynika, że jego postanowienia stosuje się odpowiednio do aplikantów radcowskich. Aplikanci radcowscy zobowiązani są przestrzegać zasad etyki. Aplikant związany jest zasadami KERP, których postanowienia stosują się odpowiednio.

3.9. Osoba kończąca wyższe studia prawnicze będąc magistrzem prawa (zwyczajowo nazywana prawnikiem), może podejmować zajęcia zgodne z wykształceniem. Uzyskanie statusu prawnika nie podlega szczególnej regulacji ustawowej. Zawód wykonywany przez magistrów prawa (prawników) nie jest prawnie uregulowany i z jego wykonywaniem, tj. trudnieniem się wykonywaniem czynności wymagających wiedzy prawniczej nie łączą się żadne indywidualizujące go wymogi formalnoprawne ani ograniczenia.

3.10. Należy też wskazać na reguły prawa firmowego wynikające z przepisu art. 43² k.c. i nast., które stanowią, że przedsiębiorca działa pod firmą. Według zasad ogólnych, firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku. Firma nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia. Firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych określeń dowolnie obranych.

3.11. W ocenie Komisji, posługiwanie się określeniem „aplikant radcowski” pozostaje związane ze statusem osoby odbywającej aplikację radcowską i w tym zakresie wykonującej czynności pod kierownictwem radcy prawnego (patrona). Uzyskanie statusu aplikanta nie stanowi o charakterystyce działalności gospodarczej, o której mowa w przepisach Prawa przedsiębiorców a określenie „aplikant radcowski” nie mieści się w pojęciu przedmiotu działalności, który zwyczajowo dookreśla rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej.

3.11. Pojęcie „aplikant radcowski” nie może być również traktowane jako określenie „dowolnie obrane”. Zakres tej dowolności dla aplikanta radcowskiego powinien być ograniczony funkcją, celem i sposobem odbywania szkolenia, które jako takie nie predestynuje aplikanta radcowskiego do posługiwania się tym określeniem w sposób wyabstrahowany od konkretnego stosunku prawnego nawiązanego z okręgową izbą radców prawnych prowadzącą szkolenie aplikacyjne (art. 38 ust. 1 u.r.p.) oraz patronem, pod którego kierunkiem odbywa się aplikację radcowską (art. 38 ust. 4 u.r.p.). Określenie „aplikant radcowski” nie czyni też zadość potrzebie wskazania przedmiotu działalności. Komisja nie identyfikuje istnienia przedmiotu działalności „aplikant radcowski” ani przez pryzmat dostępnych klasyfikacji działalności ani przez pryzmat definicji działalności gospodarczej, którą zgodnie z art. 3 p.p. jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Próba zdefiniowania działalności gospodarczej – poprzez doprecyzowanie jej firmy - przez dookreślenie statusu osoby będącej „aplikantem radcowski” budzi również zastrzeżenia co do zgodność z przepisami u.r.p. Osoba w trakcie szkolenia – aplikant radcowski – jest członkiem samorządu o statusie regulowanym przepisami u.r.p. i aktami wewnętrznego prawa samorządowego. Do czasu rozpoczęcia wykonywania regulowanego ustawą zawodu radcy prawnego czyli po wyczerpaniu toku edukacji na aplikacji oraz zdaniu egzaminu radcowskiego, wpisaniu na listę radców prawnych oraz złożeniu ślubowania i uzyskaniu tytułu zawodowego „radcy prawnego” podlegającego ochronie prawnej, status prawnika obywatelkiego aplikację łączy się korporacyjnie z samorządem zawodowym (zawodu zaufania publicznego) i ze szkoleniem aplikacyjnym organizowanym przez okręgową izbę radców prawnych oraz patronatem radcy prawnego, pod kierunkiem którego to szkolenie jest odbywane. Dążenie aplikanta to wykonywania zawodu zaufania publicznego poprzez odbywanie aplikacji radcowskiej nakazuje uwzględnienie charakteru statusu aplikanta i wykorzystywania go do celów, do których został ustanowiony. Zarówno radcowie prawni jak i aplikanci radcowscy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych (art. 64 ust. 1 u.r.p.). Kwestia obowiązku przestrzegania postanowień KERP przez aplikantów i podlegania przez aplikantów wysokim standardom etycznym jest elementem koniecznego związku aplikanta z samorządem.

4. Podsumowanie

4.1 Posłużenie się przez aplikanta radcowskiego w opisie firmy wskazanej m.in. w CEIDG „aplikant radcowski [imię nazwisko]” lub „aplikant radcowski [imię nazwisko] doradztwo prawne” może być w ocenie Komisji uznane za nieuprawnione jako sprzeczne z istotą i celem kształcenia na aplikacji radcowskiej wynikającej z przepisów u.r.p. w szczególności art. 32, art. 38 u.r.p. oraz wprowadzającej w błąd co do „przedmiotu działalności przedsiębiorcy” czyli pozostającej w sprzeczności z przepisem art. 43³ § 2 k.c. a zatem podlegającej odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, w oparciu o przepis art. 64 u.r.p.

Opracowanie:

r.pr. dr Katarzyna Palka-Bartoszek

Przewodniczący

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

(-) r.pr. Ryszard Wilmanowicz